

SAMTAL I SAMHÄLLET: PÅ VEMS VILKOR?

Det offentliga samtalets dynamik och förändring står i blickpunkten för projektet *Samtal i samhället. På vems villkor?* Forfattarnas intresse är att med dialogteoretiska och samtalsanalytiska begrepp och metoder studera dynamiken inom och mellan olika offentliga arenor. Delprojekten inriktar sig på diskurser där frågor om ansvar, säkerhet och risk, moral och politik står i fokus. Artikeln avslutas med en jämförelse mellan retorik och kommunikationsforskning.

Av Viveka Adelswärd, Konstantin Economou, Per-Anders Forstorp och Per Linell

Etableringen av *Rhetorica Scandinavica* medger en ny och välkommen mötesplats för forskare från olika traditioner och discipliner med intresse för retorik i de skandinaviska länderna. Som lärare och forskare vid den tvärvetenskapliga institutionen Tema Kommunikation vid Linköpings Universitet har vi fått möjligheten att vid tidskriftens start medverka i detta interdisciplinära och interkulturella samtal genom att presentera planerna för vårt nyligen påbörjade forskningsprogram.

Samtal i samhället. På vems villkor? (SIS) är ett tvärvetenskapligt forskningsprogram, som studerar samtal (i vid mening), dels på samhällslevelig nivå i den publika medierade debatten, dels på mikronivå i direkta samtal mellan professionella och lekmän.¹ Särskild enfaz läggs på hur makt och inflytande över debattens innehåll och form fördelas och förhandlas i kommunikationen på olika nivåer, vil-

ka villkor som råder för deltagande i samtalet, samt hur argument och ämnen får nya innebörder när de vandrar mellan samhällets olika sektorer.

Kommunikationen mellan människor kan inte ses som en neutral och oproblematiserad överföring av kunskap, mening och förståelse. I stället är det i hög grad genom språkligt arbete, bland annat i samtal, som människor skapar eller återskapar mening, etablerar gemensam förståelse (eller misslyckas därmed), förhandlar, förändrar eller bekräftar sociala relationer och social ordning etc. På så sätt formas människors föreställningar, omvärldsuppfattningar, attityder och moraliska ståndpunkter. I samhällets olika delkulturer, med sina skilda normer, intressen och kunskapsbaser, sker detta på delvis olika sätt, och som en följd därav uppstår ibland svårigheter att kommunicera över gränserna mellan samhällets olika sektorer. I vår forskning, och särskilt inom SIS-programmet, utgår vi således från att omvärldsuppfattningar, opinioner, moraliska ställningstaganden etc. har sina diskursiva förutsättningar i samspelet mellan de olika samtal, den mer eller mindre direkta kommunikationen mellan människor, och samhället med dess olika kommunikativt konstituerade delkulturer. Vi använder termen "samtal" i vid bemärkelse. Dels avser vi faktiska samtal mellan människor som möts i en interaktionssituation, dels avser vi olika kom-

 Adelswärd, Viveka (född 1942) universitetslektor, fil dr, docent i kommunikation vid Linköpings Universitet. Forskning inom samtalsinteraktion med tyngdpunkt på institutionella samtal, särskilt stilistiska, moraliska och argumentativa aspekter.

 Economou, Konstantin (född 1962) vik. universitetslektor, fil dr i kommunikation vid Linköpings Universitet. Kommunikationsetnografisk forskning om ungdomskultur och samhällets institutioner; och om det moderna mediasamhället.

 Forstorp, Per-Anders (född 1954) forskarassistent, fil dr i kommunikation vid Linköpings Universitet. Forskning inom kommunikationsetnografi, moralisk och politisk diskurs.

 Linell, Per (född 1944), professor vid Tema Kommunikation, Linköpings Universitet, docent i allmän språkvetenskap vid Uppsala Universitet. Forskning inom talspråk och samtalsinteraktion samt dialogteori.

¹ Programmet SIS är finansierat av den kulturvetenskapliga donationen vid Riksbankens Jubileumsfond. Med start från 1996 är forskningen förlagd till Tema Kommunikation, Linköpings Universitet. Projektledare är professor Per Linell.

monologiska talade inlägg, debattartiklar, vetenskapliga artiklar, etc.), som bildar interaktiva sekvenser och som kan analyseras i analogi med faktiska samtal. Vi föredrar den vardagliga termen "samtal" främst för att vi speciellt vill fokusera på dialogens dynamik i kommunikationsprocesserna. Alternativa termer, såsom "diskurs", använder vi ibland och då i den ungefärliga betydelsen "det som sagts (skrivits, etc.) i en viss fråga/debatt".

Ett utmärkande drag för forskningen inom programmet är metoden att analysera samhällsdebatten med hjälp av samtalsanalytiska och dialogteoretiska begrepp. Det innebär exempelvis att enskilda inlägg inte enbart analyseras med avseende på sitt innehåll utan också och framför allt med hänvisning till hur de ingår i en kedja av bidrag till en diskurs, där de enskilda bidragen beror av de föregående och söker förändra förutsättningarna för kommande bidrag. En särskild huvudlinje gäller fokuseringen på vad som händer med frågor, kunskap och argument när de rekontextualiseras från en samhällssektor till en annan. Om vi tillåter oss att något för grova sektorsindelningen, kan vi säga att vetenskap, politik, nyhetsmedier, administration etc, liksom "vardagsvärlden", sedda som samhällssektorer och "livsvärldar" till stora delar också är kommunikationsgemenskaper, där olika rationaliteter, värderingar och kunskapssystem anses viktiga och relevanta. Sektorerna har skilda uppgifter, arbetsvillkor och kulturella traditioner, som tillsammans definierar deras skilda kommunikativa premisser, normerna för vad man rationellt och legitimt kan göra och säga skiljer sig åt. Man kan se samhällssektorerna, med Alfred Schutz' term, som skilda "meningsprovinser"²; ord, begrepp och argument får sina ("provinssiella") innebörder delvis bestämda inom den speciella sektorns kommunikationskultur.

Sektorerna är emellertid inte slutna system; de interagerar i hög grad med varandra, och olika förmedlande hybridkulturer uppstår i gränzonerna. Politiker övertar exempelvis data och argument från forskare, som å andra sidan åtar sig forskningsuppgifter som vuxit fram som angelägna genom politisk och medial debatt; nyhetsmedierna förmedlar ofta budskap mellan vetenskap, administration, politik och vardagsvärlden, samtidigt som de själva mer eller mindre starkt bidrar till att forma

budskapen; vårdpersonal och gräsrotsbyråkrater omsätter vetenskaplig kunskap eller politiska beslut i praktiska åtgärder när de tar hand om patienter och klienter, etc. Men det som synes vara "samma budskap" tolkas och värderas inte på samma sätt när det rekontextualiseras över sektorsgränserna; med de nya kontexterna följer nya transformerade innebörder. Vi skulle kunna tala om en följd av "intertextuella kedjor"³ eller "budskaps-generationer"⁴, snarare än ett konstant budskap. Vi menar att betydelsefulla delar av kommunikationsprocesserna mellan sektorer, professioner och livsvärldar skulle kunna beskrivas i en slags utvidgad "citat-teori". Det är då av central betydelse att detaljerat belysa hur olika påståenden och argument, frågor och svar etc., ingår i olika meningsbestämmande sammanhang i den citerade respektive citerande kontexten och vilka förändringar i innebörd och tolkningspotential som följer med överflyttningen.

Av särskilt intresse för programmet är att studera hur innebörder förändras och varierar i spänningsfältet mellan det offentliga och det privata. I den publika debatten bryts ofta argument mot varandra som har sitt ursprung i olika världar. Dessa världar varierar på en skala från det offentliga eller anonymt generella till det personliga och privata. Samtidigt bör analyser av det publikt tillgängliga kompletteras med studier av hur människor i några utvalda situationer uppfattar och resonerar kring några av de frågor som medierna aktualiserar. En annan huvudlinje bör vara att studera hur professionella samtal med klienter och patienter i relaterade frågor.

Att studera samtal i samhället bidrar till att förstå hur samhället skapas och återskapas på mikronivån. Samtalet har i sig en dynamik som både binder samman och etablerar ojämlikheter. Det är genom samtal och annan kommunikation som man föreslår och genomdriver premisser för förhandling, debatt och beslut. Samtidigt är tillgången till och kompetensen att hantera de kommunikativa resurserna ojämnt fördelad. I möten mellan enskilda människor, och i samspelet mellan olika samhällssektorer - vetenskap, politik, medier och vardagsvärld - avgörs vem som får tolkningsföreträden på olika plan i samhället. När individer och sektorer "citerar" andras utsagor, uppstår möjligheter att

3 Fairclough, 1992

4 Aronsson, 1991

2 Linell, 1995

transformera, förstora eller undertrycka dimensioner i de "citerade" budskapen. Ofta sätter en grupp ramarna för samtalet; vilkas röster blir hörda, när 'gatekeepers' av olika slag selekterar inlag ur debattkören och editerar dem för specifika syften? På vems villkor bestäms begrepp och argument? Ett studium av samtals- och kommunikationsprocesser blir således till betydande del ett studium av makt genom samtal. Sådana detaljerade empiriska fallstudier (även etnografiska) kan bidra till att belysa viktiga förutsättningar och begränsningar i den demokratiska processen.

Empiri och teori

SIS-programmet har sitt empiriska fokus i studiet av samtal (i vid mening) mellan olika aktörer - patienter/klienter, forskare, politiker, skribenter - inom de medicinska och sporttekniska sektorerna (a. nedan). Programmets teoretiska utgångspunkter inspirerar emellertid till och möjliggör vidare studier av villkoren för kommunikation inom särskilt de politiska och vetenskapliga arenorna (b. nedan).

a. Kommunikationsanalys

Inom SIS studeras samtal (i vid mening) inom några aktuella samhälleliga problemområden med anknytning till ansvar, säkerhet och risk, dels vad gäller samspelet mellan vardagsvärld och medicinska riskbedömningar inom hälsovård och medicin⁶, dels vad gäller moderna sporttekniska system⁷.

Forskning om riskbedömning och riskhantering med andra fokuseringar än våra bedrivs inom flera discipliner. Exempelvis finns åtskilliga, framför allt psykologiska, studier om beslutsfattande i risk-situationer och undersökningar av attityder till risk i olika situationer. Vårt intresse för risk- och anvarsproblematiken är främst kommunikationsanalytiskt. Den viktigaste utgångspunkten är att även om man i många sammanhang uppfattar risk som en objektivt kalkylerad sannolikhet, så måste kunskaper och uppfattningar därom kommuniceras till människor. Att kunna handskas med risker och osäkerheter som en följd av den samhälleliga moderniseringen är därför en viktig kommunikativ och kulturell kompetens. Hur går det till när man i samtal och annan kommunikation resonerar och formulerar ståndpunkter i frågor som involverar hotbilder och riskvärderingar? Hur beskrivs och

förstås statistiska sannolikheter i samtal som gäller enskilda individer? Om de semantiska fälten där riskbegrepp ingår skiljer sig mellan olika samhällssektorer och kunskapsdomäner, vad får det för konsekvenser i kommunikationen över gränser? Förstår professionella och lekmän varandra när man flyttar begrepp som risk mellan olika sammanhang⁸? Om kommunikationen transformerar och skapar innebörder (snarare än fungerar som neutral och genomskinlig representation), hur kan själva samtalen om risk och ansvar transformera riskbegreppets innebörd och riskens framträdelseform? Innebär själva kommunikationen nya och förändrade risker?

b. Politisk kommunikation

SIS-programmets teoretiska utgångspunkter leder utöver de ovan nämnda empiriska områdena till mer fokuserade studier av villkoren för deltagande i den del av den offentliga debatten som kallas "politik". Ett fristående sådant projekt behandlar deltagandets och representantskapets kommunikativa villkor och möjligheter i det samtida samhället⁹. Detta intresseområde kännetecknas av hög aktualitet och relevans. Det utspelas i det transdisciplinära gränslandet mellan statsvetenskap, kommunikationsvetenskap och sociologi.

Politiskt arbete är ett kommunikativt arbete. Våra vardagsliv konstitueras också genom vårt kommunikativa arbete. Att kommunicera är att göra offentligt, att hantera bilden av sig själv och av andra - och att hitta sätt att gå vidare på. Att interagera med andra människor är att hantera historier, argument, påståenden och att hitta fungerande vägar framåt.

Detta påstående har särskild giltighet inom de parlamentariska demokratierna. Att som förtroendevald leda och genomföra verksamhet i stat och förvaltning innebär att besluten skall förankras direkt hos väljare eller hos dem som är representanter för väljarna. Politiken förutsätter former för kommunikation och förtroende mellan väljare och vald, mellan dem som röstar och dem som är rösternas representant.

Villkoren för denna politiska kommunikation har förändrats mycket sedan den situation som rådde på Phyxkullen i antikens Athen¹⁰. Demokratins etablering och utveckling är nära sammanhängande

5 Forstorp, 1995

6 Adelswärd och Sachs, uu; Bakshi, 1996; Eklöf, 1996

7 Forstorp, uu; Reimers, 1996; Svensson, 1996

8 Linell, uu

9 Economou & Forstorp, 1996c

10 Held, 1987; Birch, 1993

med de kommunikativa former genom vilka folkstyret kan bli förtroendefullt. Arenorna har växlat från det numera avgasomgärdade berget intill Akropolis i Athen till nya torg, vägkorsningar, pallar och tribuner över hela världen där väljarna och den valde möter varandra. Idag sker många viktiga politiska möten i de arenor som medges av media i en annan slags offentlighet. Den ideala metaforen för demokrati; delaktigheten, konstitueras i dag på delvis annorlunda sätt, utifrån nya arenor.

Politiken har både en officiell och en vardaglig sida. Att verka inom den politiska, eller den vardagliga sfären innebär kanske alltid att man samtidigt verkar inom en privat - offentlig dynamik. Politiker betraktas trots allt ibland som "bara" vanliga människor, vi "andra" deltar trots allt i många officiella sammanhang. Gränsen mellan privat och offentligt är svår att dra och kanske det mer handlar om en språklig och administrativ uppdelning snarare än en reell; en livshändelse som vi är vana att betrakta som privat - som vår (till exempel att gifta sig) kan samtidigt vara den största offentliga händelsen i en människas liv. Det privata kan vara i centrum på ett officiellt sätt och händelser i offentligheten kan vara högst privata. Att rösta är både den högsta formen av samhälleligt deltagande och samtidigt en privat och hemlig handling. Vardagens politik har tidigare utspelats på arenor utanför den officiella offentligheten, men i samtidens mediesituation utspelas även denna politik på publika arenor; officiellt och vardagligt lånar drag av varandra och återfinns på samma arenor. Det moderna samhället lever med en subtil paradox mellan representantkap och delaktighet.

I dessa studier vill vi fokusera på de kommunikativa villkor som råder för demokratin som deltagande politik i vårt samtida samhälle¹¹. Situationen är komplex och behöver beskrivas från flera håll. Vilka strategier använder sig politiker av för att kommunicera med sina väljare, hur ser väljarnas val ut och hur väljer media att förmedla politikernas tilltal? Den nya mediesituationen innebär nya former för publikens deltagande i medierna - hur ser deras möjliga roller ut? Hur blir människor delaktiga i den demokratiska situation som i allt högre grad utspelas i och är beroende av media? Hur kan politiker bli hörda? Hur kan de tilltala? Hur kan de vara trovärdiga och hur kan de bli legitima representanter?

Studierna av det politiska samtalet - med teoretisk och metodisk inspiration från SIS-projektet - omfattar tre delar som fokuserar på olika aspekter av de villkor som råder för deltagandet när offentligheten blivit så nära sammanlänkad med de arenor där det politiska samtalet kan utspelas - och där de politiska och de vardagliga samtalen blandas. Vi hävdar att den offentliga arenan utvidgats till att omfatta element från populärkulturen och vardagslivet på ett sätt som gör att dessa arenor inte längre kan hållas isär från det "politiska" eller det "officiella". I en första del fokuseras de möjligheter och dilemman som uppstår i mötet mellan samtidens förtroendevalda i politik och fackföreningar och deras väljare. Detta möte, medierat genom TV-kamerans och tidningsrubrikens "budskapsgenerationer" handlar i mångt och mycket om uppvisandet av den officiella rollen och om dennas relation till en vardaglig "common sense" moral. I en andra del analyseras och diskuteras några av de interaktiva format för deltagande och för vardagens politik som medges av de samtida medierna¹². I en tredje del vill vi analysera den medvetenhet om detta demokratiska och kommunikativa dilemma som vi menar återfinns inom olika sektorer av samhället och ge exempel på hur man där försöker handskas med det. Vi vill visa hur denna medvetenhet inom såväl politik, journalistik och vetenskap kan leda till användningen av nya retoriska strategier för att hantera deltagandets och representantskapets paradoxer. I den empiriska analysen kopplar vi här specifika mediala, politiska och vardagliga praktiker till samtida sociala sammanhang¹³.

Kommunikationsforskning och retorik

Utöver en presentation av programmet och dess närliggande forskningsområden har vi i detta sammanhang en möjlighet att fortsätta det interdisciplinära samtalet genom att reflektera kring frågan om hur vår version av kommunikationsforskning förhåller sig till det som kan sägas rymmas under ämnesbenämningen retorik. Presentationen av SIS-programmets teoretiska utgångspunkter och de empiriska fält som står i fokus gör det möjligt att ställa frågan hur detta förhåller sig till retoriken. På

11 Economou & Forstorp, 1996c

12 Economou & Forstorp, 1996a

13 Economou & Forstorp, 1996b

vilket sätt kan vår forskning sägas vara ett "bidrag" till retoriken och, omvänt, hur kan retoriken sägas vara ett "bidrag" till kommunikationsforskningen? Denna diskussion kan belysa frågan om vad det är som "bidrar" till vad och vilka villkor som råder för (tvär-) vetenskapliga studier av samtal.

Först av allt måste konstateras att vi har ett gemensamt studieobjekt. Det som studeras är det talade och skrivna språket, monologer, samtal, diskurser. Enligt den klassiska retoriken finns det tre slags tal eller genrer för tal i vilka retoriken huvudsakligen kommer till uttryck, nämligen i rättegångar, politik och panegyrik. Det var i dessa former som den klassiska retoriken utvecklades som praktisk talekonst. Ett av de tydligaste kännetecknen på senare tiders retorikforskning är utvidgningen av tillämpningsområden för den retoriska analysen till att gälla även andra former för tal. Den retoriska analysen sker numera, precis som kommunikationsforskningen, i alla sammanhang där text och tal förekommer. Den aktuella mediesituation som kännetecknas av ett större utbud samt flera former för interaktion mellan olika aktörer i en kommunikationshandling medger även en större grad av samspel mellan parterna och ändrar således förutsättningarna för den klassiska tillämpningen av retoriken på monologiska diskurser.

Kända definitioner av retorik som "konsten att övertyga" hänvisar ofta till Aristoteles. Från den klassiska traditionen förknippas även retorik med att föra sin talan eller att låta någon annan föra sin talan. Retorikens status har alltsedan antiken varit omtvistad. Den motivationella, övertalande och potentiellt manipulerande sidan av retoriken som praktisk tillämpning har ibland fått den att framstå som farlig. Legitimiteten hos retoriken som ett förråd av kunskaper om "konsten att övertyga" och som ett sätt att analysera sina studieobjekt - metoden är "retorisk" - har i gengäld försvarats, men tidvis trots allt hamnat i vanrykte.

Retorikens historia beskrivs ofta utifrån ett västerländskt historiskt perspektiv. Uppfattningen att "vältaligheten skapades under antiken" är mycket allmän och syftar dels på retorik som praktisk tillämpning och dels retoriken som teori och metod. Denna historiska uppfattning av vältalighetens ursprung har emellertid en västerländsk slagsida som tenderar att skymma det faktum att den grekiska retoriken blott är ett kulturspecifikt histo-

riskt uttryck för tänkandet om talandet (och skrivandets) form och funktion. Att detta historiska uttryck visat sig ha stor betydelse för västerlandets fortsatta historia är uppenbart, men bör inte alltid leda till uppfattningen att den antika teorin om talandet kan fungera som analytiskt perspektiv även för andra kommunikativa traditioner. Kontinuerligt under det innevarande seklet har från olika håll den så kallade språkliga relativismen förespråkats av samhällsforskare, lingvister och filosofer. Aktuell empirisk forskning inom exempelvis lingvistisk antropologi, kommunikationsetnografi och postkoloniala studier visar tydligt hur den västerländska analytiken dominerat på bekostnad av en förståelse för de teorier och praktiker om kommunikation som är kulturellt konstituerade och potentiellt främmande för den grekisk-romerska traditionen.

Retorik uppfattas ofta som en teori om språk, text och kommunikation. Eller, med de mer modesta ord som står att återfinna i inbjudan till *Rbetorica Scandinavica*, "retoriken erbjuder användbara modeller för förståelsen av samspelet mellan människa, språk och samhälle". Trots denna teoretiska ambition består den retoriska analysen ofta inte av mer än användningen av den rika antika begreppsapparaten för att identifiera retoriska figurer i språket eller för att urskilja element i den normativa beredningsprocessen av tal och text - såsom de fem delarna *Inventio*, *Dispositio*, *Elocutio*, *Memoria* och *Actio* - men för att utgöra en fruktbar analytisk länk mellan människa, språk och samhälle måste teorin utvecklas mer än så.

Ett försök till bodelning mellan retorik och kommunikationsforskning kan ta fasta på den grad av interaktivitet som framhävs, dvs i vilken mån kommunikationen uppfattas som monologisk (retoriken) eller dialogisk (kommunikationsforskningen) och på vilket sätt denna interaktivitet framställs.

Retoriken är huvudsakligen monologisk (eller bara implicit dialogisk). Den baseras på talare/författare och texter. Den fokuserar på figurer, tropor och stilar. Inte sällan uppfattas retorik som språklig konst och kan sålunda ha även en föreskrivande normativ karaktär. Vidare definieras retorik ofta som konsten att övertyga och placeras därmed i ett motivationellt, argumentativt sammanhang. En vanlig metod i retoriken är att identifiera förekomsten av klassiska (retoriska) figurer för att därifrån sluta sig till en intention, avsikt, motivation, övertygelse och möjligen även den effekt som detta har

på lyssnarna eller läsarna.

Kommunikationsforskningen - så som den ovan har presenterats - är dialogisk (ej endast i Platons mening). Det finns här ett intresse för själva produkten men i ännu högre grad ett fokus på den process som den diskursiva hanteringen utgör, den praktik som den ingår i och de olika perspektiv som en tolkning kan utgå ifrån. Innehållet i det som sägs förändras som ett resultat av det fortgående samtalet, dvs det sätt på vilket diskursen utgör en del av en större dynamisk helhet och det sätt på vilket det rekontextualiseras i temporala förlopp. Den dialogiska analysen behandlar samtalets villkor.

När människor talar och skriver gör de detta i ett kommunikativt syfte och för att det redan finns en kommunikativ uppgift som måste lösas. Den klassiska retoriken har kartlagt sätt på vilket uppgiften att till exempel övertala åhörarna har lösts, dvs. vilka språkliga rutiner talare i ett visst samhälle kan använda sig av för att producera text. Samma intresse har den moderna kommunikationsforskningen när den intresserar sig för återkommande interaktiva mönster i människors sätt att lösa olika kommunikativa uppgifter, mönster som kan kallas kommunikativa genrer, samtalsstilar eller jargong. Dessa mönster är de interaktiva redskap med vilka människor tillsammans bygger, förändrar och förstår samhällets institutioner.

I stället för pläderingar utifrån mer eller mindre kända och givna utgångspunkter kan man se "retorisk" språkanvändning också i "accounts" eller redovisningar av positioner i offentliga samtal och texter - en mer interaktiv retorik som både kan visa hur tolkningar, positioneringar och maktanspråk vidareförs och utvecklas samt hur en dialogisk retorik kan spela med olika nivåer av kommunikation, inte minst med olika offentlighetsnivåer. Kommunikationsforskningen, förstudd i denna mening, kunde därför kanske kallas för interaktiv retorik.

Denna formulering, eller interaktiva vändning, skulle alltså innebära en vidareföring av såväl klassiska retoriska tänkesätt som kommunikationsvetenskapliga. En bodelning kunde innebära en utvecklad syn på retorik som vardagligt konstituerad och dess form som gemensamt förhandlad i samtal och texter, och samtidigt bibehåller vi intresset för den retoriska formen - men inte som metateoretiskt korrektiv utan som användbar kommunikativ resurs.

Referenser

- Adelswärd, Viveka och Lisbeth Sachs (uu) "Risk Discourse - Recontextualization of Numerical Values", i Linell (ed.).
- Aronsson, Karin (1991) "Social interaction and the recycling of legal evidence", i Coupland, N., Giles H. & Wiemann, J.M. (utg) "Miscommunication" and Problematic Talk. Newbury Park, CA: Sage.
- Bakshi, Ann-Sofie (1996) Livsval. Genteknikdiskursen i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet 1994. *Arbetsrapporter från Tema K 1996:5*. LiU.
- Birch, Anthony H. (1993) *The Concepts and Theories of Modern Democracy*. London, New York: Routledge
- Economou, Konstantin & Per-Anders Forstorp (1996a) "Att vara 'sig själv' som förtroendevald. Om 'Sahliniseringen' av det politiska språket", i *Tvärsnitt 2/1996*.
- (1996b) "Att visa var skåpet skall stå. Om makten över revisionen, granskningen av media och debattens villkor". Tema Kommunikation, LiU.
- (1996c) "Politisk vanlighet och medial ovana: Närvaro, deltagande och tilltal i den moderna demokratin". Bokprospekt, Tema Kommunikation, LiU.
- Eklöf, Motzi (1996) "Från kvacksalveri till alternativmedicin - En studie av retoriska strategier", Avhandlingsplan, Tema Hälsa och samhälle, Linköpings Universitet.
- Fairclough, Norman (1992) *Discourse and Social Change*. Oxford: Polity Press.
- Forstorp, Per-Anders (1995) "Working "black and white". The administration of moral dilemmas in a radio phone-in programme". Tema Kommunikation, LiU.
- (uu) "Reporting on the m/s Estonia Catastrophe: Media-on-Media Events and Interprofessional Boundary Work", i Linell (ed.).
- Held, David (1987) *Models of Democracy*. Oxford: Polity Press
- Linell, Per (1995) Kommunikation bortom den egna världens gränser. Om ord, begrepp och argument som flyttas mellan samhällets meningsprovinser. *Arbetsrapport från Tema K 1995:19*. Linköpings Universitet.
- (uu) (ed.) "Discourse across Professional Boundaries. On Recontextualizations and the Blending of Voices in Professional Discourse". Special issue to be submitted to *Text*.
- Reimers, Eva (1996) Från olycksplats till gravplats. En analys av hur frågan om Estonias bärgning skildras i dagspress. *Arbetsrapporter från Tema Kommunikation 1996*. Linköpings Universitet.
- Svensson, Christian (1996) "Medierade berättelser - En interaktiv innehållsanalys av hur överlevandeberättelser från Estoniakatastrofen används av tidningar, radio och TV". Magisteruppsatser från Tema Kommunikation. Linköpings Universitet.